

Een rustige overhandiging van de wet

Anne Marijke
Spijkerboer

De angst om als theologen het Oude Testament of de Tenach christelijk te annexeren zit er sinds de Tweede Wereldoorlog diep in. En terecht. De effecten van de christelijke 'naasting' van de oudtestamentische verhalen zijn sindsdien pijnlijk duidelijk geworden. Er is een – inmiddels haast politiek correcte – aarzeling om te beweren dat het Oude Testament naar het Nieuwe vooruitwijst. Miskotte heeft ons geleerd dat het Oude Testament een geheel eigen wereld biedt, die heel goed zonder de hulp van het Nieuwe uitgelegd kan worden.

De grote bedreiging van de vroege kerk was de gnostiek, met haar mindere waardering of zelfs verachting van het Oude Testament door kerkvaders als Irenaeus van harte in de ban gedaan, maar door de hellenistische cultuur juist tot grote populariteit gekomen. De God van het Oude Testament was bij de gnostici niet in tel. Hij was de schepper-God, de God van de materie en dus van lagere rang dan de geestelijke Christus. Er was binnen deze kring dan ook niet veel nodig om het Oude – eigenlijk verouderde – Testament in het vergeetboek te laten geraken. Dit was Irenaeus een doorn in het vlees. Hij was een van degenen die lieten zien dat de betekenissen van het Nieuwe Testament hun ontwikkeling in het Oude al begonnen waren. Hij deed dat door aan te tonen dat de nieuwtestamentische geschiedenissen hun noodzakelijke tegenhanger hadden in het Oude Testament, vaak met heel letterlijke overeenkomsten. Het oogmerk van Irenaeus was dus niet om het Oude Testament nieuwtestamentisch onder te laten sneeuwen, maar omgekeerd om het te behoeden voor de sloop. Wat ontstond was de zogeheten typologische exegese, een soms in onze ogen wat wonderlijk aandoende koppeling van oud- en nieuwtestamentische teksten. Zo is het moment waarop Simson de poorten van Gaza op zijn rug neemt te herkennen in het moment dat Jezus uit zijn graf komt en dus eigenlijk de poorten van de onderwereld verwijderd heeft.

Deze omweg heb ik nodig om dit plaatje te laten zien: Mozes die de tafelen van de wet uit Gods handen ontvangt is de klassieke tegenhanger van de neerdaling van de Heilige Geest. Het is op zich al mooi om de wet als geest te lezen en de geest als wet. Dat maakt van de wet iets levend(ig)s en van de geest een concrete manier van leven. De verbinding tussen deze twee bijbelplaatsen wordt nog mooier wanneer

Mozes ontvangt de tafelen der wet, Armenbijbel van Esztergom, midden 15^e eeuw

je daarbij aan het joodse feest van de vreugde der wet denkt.

Het plaatje zelf is heel rustig en wil niet zozeer een stemming of een beweging aangeven als wel een gang van zaken. Links boven steekt God uit een wolk. Mozes pakt de tafels aan die de Heer hem zorgzaam aanreikt. Van donder, bliksem, wolken of ramshoorn (Ex.19:16) is hier verder geen sprake. Wel zitten, vermoed ik, onderin de priesters met Aäron aan het hoofd te wachten op de dingen die komen gaan. Voor deze keer mogen zij niet dichterbij komen. Vraagt de Geest van de wet toch ook om afstand?

Sinds de Tweede Wereldoorlog is men voorzichtiger met beweringen dat het Oude Testament direct vooruitwijst naar het Nieuwe, en daar een deel van zijn belang vandaan haalt. Sindsdien is men op zoek naar andere manieren om het Oude en Nieuwe Testament toch te blijven verbinden, en een van die manieren is parallellen te zoeken tussen de verhalen. De overhandiging van de stenen tafelen aan Mozes wordt gezien als het verhaal parallel aan het pinksterverhaal.

Dr. A.M. Spijkerboer is theologe, medewerker van Interpretatie en protestants predikant te Rijswijk.